

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

ПРОЕКТНОБАЗИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ – В ТЪРСЕНЕ НА ФОРМУЛАТА НА УСПЕХА

Пенка Дюлгярова

СОУ „Нешо Бончев“, Панагюрище

Четирите стълба на образованието са:

- да се учим да учим и знаем;
- да се учим да действаме и можем;
- да се учим да живеем с другите и различните;
- да се учим да бъдем, да сме ние (аз).

Жак Делор

Резюме. Предмет на настоящата статия е проектнобазираното обучение – неговата същност и логика на осъществяване. Споделен е опит, свързан с проект „Поддай ръка“.

Keywords: project-based learning, success

Най-важно при избора на един или друг подход в образователния процес е да се предвиди активна познавателна дейност. Този избор ще гарантира индивидуалния успех на всеки ученик. Решаващи за процеса на обучение са дейностите, които обучаемите извършват: четене, мислене, дискутиране, изследване, решаване на проблеми/задачи и т.н. Затова новите тенденции са фокусирани върху проектирането на такава учебна среда на учебни дейности, в която се изграждат знания, умения и отношения чрез решаването на житейски проблеми, дискусии и сътрудничество между учениците.

Проектноориентираното обучение е именно това обучение, което създава образователна среда, която предполага и позволява използването на различни методи и прилагането на различни подходи, като извлича най-ценното от тях. Това е така, защото:

1. Обучението се осъществява в малки групи, организирано е около проблем „близък“, свързан с реалния живот. Водещ е процесът на учене и „пътуването“ към знанието.

2. В управлението на процесите са включени родители, ученици и други членове на общността, като участващите страни работят в сътрудничество и партньорство.

3. Ученикът управлява изграждането на познанието и е в центъра на обучението. Той е действен, съучастващ, рефлексивен, критично мислещ, генериращ знания, работещ екипно в групи. Той е партньор.

4. Учителят подпомага процеса на учене – той е помощник и организатор, медиатор и фасилитатор, улесняващ, подкрепящ, сътрудник, консултираш, стимулиращ, провокиращ, диалогичен, справедлив. Той е Лидер на промяната.

5. Уроците са гъвкави, с разнообразна структура, интерактивни, мотивиращи за участие и работа. Материята на изучаване се базира на проблематика, която интегрира знания от различни учебни дисциплини. Акцентът е върху „знанията как...“ и „умението да...“:

- характерът/духът на урочната работа се изразява в сътрудничество, партньорство, търсене, любознателност, подкрепа, насочване, откриване;
- грешките – има ги, за да се поучаваме от тях;
- оценяването – обективно, формиращо, даващо обратна връзка;
- училищният ред – договорен, споделен, приет в диалог и съгласие, с нагласи за сътрудничество, за саморазвитие и самоконтрол.

В процеса на работа по проект се формират умения за критическо мислене като: предприемчивост и инициативност; умения за решаване на конфликти, за вземане на решения; умения за работа в екип; комуникативни умения; умения за събиране и обработване на информация; отговорно отношение към ученето и мотивация за учене през целия живот; чувство за принадлежност и общностен интегритет.

Проект „Подай ръка“

Характеристики:

– *Предизвикателство...* Ниска възрастова група – I клас. Първа проектна работа на класа, нова форма за работа с родители и ученици, степен на несигурност и повече надежда.

– *Краткосрочност и добра организация* – в рамките на един месец се направи организацията, реализираха се дейностите и оформиха резултатите.

– *Активността* на родителите – висока. Сами организираха децата от екипите, осъществяваха контакт с родителите им, поставяха им задачи, уговаряха време за посещение на обектите с консултанта.

– *Разнородни и многостранни дейности* на отделните екипи, свобода в идеите, а представянето им – интересно.

– *Самообучението* на родителите – получиха знания и придобиха нови компетенции: те сами изработиха презентации, без преди това да са имали подобни умения.

– *Работа в екип* на различни нива – на ниво ученик–ученик, родител–родител, родител–ученици, учител–родител–ученик. Родителите опознаха де-

цата от класа и техните родители. Осъществи се по-тесен контакт между тях и се формираха нов тип взаимоотношения.

– *Работа с други институции* – партньори по проекта: Исторически музей и Ротари клуб – Панагюрище, които следяха с интерес дейностите и със задоволство отчетоха добрите резултати. Работата протече бързо, лесно, проблеми не се появиха, но изненада и удовлетворение от добре свършена работа имаше достатъчно.

Интерактивната образователна среда, създадена по време на дейностите по проекта, се изразява в:

- смяна на ролите на „обучаващия и обучавания“;
- повишена активност на учещите, в т.ч. и чрез групова/екипна работа;
- роля на водещия (учителя) като улесняващ и подпомагащ учебната работа;
- интерактивни методи и техники на работа (основаващи се на взаимодействието);
- съчетаване на различни форми на контрол (самоконтрол, групов контрол, индиректен и неавторитарен контрол от страна на обучаващия);
- значителна свобода на избор на екипите по отношение на средствата, мястото, времето и ритъма на работа;
- специфична организация на времето и пространството – смяна на различни дейности; промяна на място и състав на групите;
- максимално използване на разнообразието от форми за онагледяване, както и за индивидуална работа, работа в двойки и в групи;
- положителен, подкрепящ и стимулиращ микроклимат (междудличностни взаимоотношения);

Повишената мотивация е свързана с включването в нова, интересна за тях дейност, с повече динамика и възможност за контакти помежду им, възможност за демонстриране на творчество, за изява пред публика.

Изборът на интерактивни методи на обучение и съчетанията между традиционни и интерактивни методи на обучение зависят от целите, които си поставя учителят:

- спецификата на учебната дисциплина;
- типа на учебната задача;
- възрастовите и познавателните възможности на учещите;
- предпочитанията на двата субекта, наличието на съответната материална база, желание и инициативност.

Някои от използваните интерактивни методи са:

1. Метод на проектите. Класът разработва проект по значима тема с определена последователност на действията с доминиране на изследователска, откривателска, творческа, приложна дейност; с презентиране на проекта. Посочени са целите, обектите на изследване, областите на работа и партньорите. Рамката на проекта е стандартна: три етапа–подготвителен, изследователски

и заключителен, с включени дейности, срокове и отговорници, посочени форми за представяне и популяризиране, както и крайния продукт.

2. „Learning Together“ („Учим се заедно“) – класът се разделя на 4 групи от 6 човека. Всеки екип получава една задача, която е подзадача на по-голям проблем (тема на проекта), над който работи целият клас.

3. При метода Jigsaw („пила“ или „машинна ножовка“) децата, които проучват един и същи въпрос като членове на различни групи, се срещат в открит урок и обменят информация като експерти по дадения въпрос. Така всеки отбор получава информация от другите членове на групите по различен, интересен начин. Децата имат възможност да обогатят знанията си за друг обект от същия проблем, да сравняват, оценяват и дори самооценят. Освен че ще покажат и видят, децата от отделните екипи мерят сили в забавни игри и състезания, тематично свързани с проблема. Това внася допълнително разнообразие и емоционален заряд.

Изследователският подход е основен подход в работата по проекти. В проекта „Подай ръка“ обект на изследването са възрожденските къщи в Панагюрище. В града минало и настояще вървят ръка за ръка. Зад високите си дувари възрожденските къщи пазят своята история за отминали времена. С този проект ние отворихме високите панагюрските порти, научихме и разказахме и на другите. Ценен помощник на децата във всеки екип е родител-доброволец, който организира, помага и насочва децата при изпълнение на задачите им. Консултант в дейността на екипите е и уредник от Исторически музей в града.

Работата на екипите е насочена към:

- запознаване с обектите – възрожденските къщи: местоположение, архитектурни особености, историческа съдба, исторически личности, любопитни факти;

- изработване на дневник-албум;

- представяне на работата на екипа и работата му в постер или презентация.

Работата на всеки екип бе представена в открит урок „Добре дошли в Панагюрище“.

Интердисциплинарният подход позволява да се интегрират знания от различни предметни области. Редица часове по тези предмети могат да се адаптират за работа по проекта. От друга страна, темата позволява и разработване на тематични уроци („Космическа математика“, „На гости на Малкия принц“ (БЕЛ), „С Незнайко на Луната“ (извънкласно четене), „Звезди и съзвездия“ (Роден край), „Среща с извънземно“ (ИИ и ИТ), „Да пазим планетата Земя“ (Екологично образование) и др. Няма по-добър пример за прилагане на междупредметни връзки. Целият работен процес се оказва забавна и творческа дейност за учениците. Ползността на всеки проект е да

Резултати

Учениците:

– получават знания в класната стая реално (чрез учебните предмети), във виртуално пътешествие („Пътешествие с крачкомери“, „Звездни пътешественици“) и извън стените на класната стая: чрез пряк контакт с историята („Подай ръка“), чрез личностни контакти („Занаяти, професия, хоби“);

– формират умения – работа в екип, организираност, самостоятелност и инициативност; умения за търсене и получаване на информация, умения за интересно и творческо представяне;

– новата форма на работа (екипна в присъствие на родител или доброволец) формира отношение – внася разнообразие, събужда интереса и желанието за работа по проекти;

– популяризиране на дейностите и представяне на краен продукт – електронен пътеводител, звезден пътеводител, стена на пътешественика, дърво на желанията, албуми, постери, клипове и др. прави работата по проект значима.

Родителите:

– привличане на родителите към съвместна работа;

– работа в екип;

– запознаване с учебния процес отвътре и от друга гледна точка;

– участие като активна страна в триединството училище–дете–семейство;

– получаване на знания и придобиване на умения и компетенции.

Когато са вътре в събитията, родителите виждат своите, а и другите деца в нова светлина, в различна роля, а институцията училище – през нов, по-обективен поглед. Това гради доверие и постепенно от странични наблюдатели, а често дори и съдници, те се превръщат в надеждни съюзници и отговорни участници.

Учителят: работата по проекта скрепява връзката му с ученици и родители, изгражда доверие и го зарежда с нови творчески идеи и желание за работа по проекти.

Новата парадигма преобръща идеята за целите на образованието и за характера на конструиране на необходимото знание. Тя е ориентирана не около намеренията на учителя, а върху резултатите, които ученикът следва да постигне. Новата парадигма изисква училището да се превърне в учеща се организация – където учителят постоянно се учи, като определя начините за достигане на стандартите, начините за диалог с ученика, начините на взаимодействие с колегите за улесняване на развитието на ученика. Ученикът трябва да се намира в действителна ситуация на цялостно учене – в която той да е включен емоционално, интелектуално и в която да развива цялата си личност и интелигентност, а не отделни компоненти.

Работата по проекти е интерактивен метод, чрез който се постигат целите на обучение, като гарантира умения за сравняване с познатото и откриване на

новото знание, както и умения за активна употреба на усвоения учебен материал. Тя провокира детската креативност чрез поставянето на учениците в ситуация, която ги сблъсква с конкретен проблем. Въпреки бедния социален опит децата обикновено добре се ориентират и намират адекватно решение, което обикновено е рутинно и типично. Насочване на вниманието им към многообразието на проблема, провокиране към разглеждането му от различни гледни точки, вникване в детайли, които не са видими, но много често са решаващи за намиране на добър изход, е работа на учителя. Организиране на разрешаването на казуса в ролева или ситуативна игра, създаването на проблемна ситуация допълнително мотивира децата за участие. Те се вживяват в ролите си и не просто имитират чуждо поведение, а генерират нови идеи.

Как да оценим постиженията при работа по проект? Много често повдиган въпрос. А нужно ли е да търсим отново онзи цифров еквивалент, към който да приравняваме или търсим съответствие?

Децата ни не са глупави, а в някои случаи те знаят и могат дори повече неща, отколкото предполагаме. Една от причините да изпитват затруднения при справянето с учебния материал е, че често не им даваме вълнуваща причина, която да ги мотивира да учат. Детето се учи чрез активно взаимодействие. Както казва Martin Valcke „Обучението не е спортно състезание, в което учениците са зрители. Те трябва да дискутират за това, което изучават, да го свързват със своя личен опит и да го прилагат в ежедневието си. Правейки това, те изучават част от себе си“.

Годините, прекарани от детето в училище, са много важни. През този период то изгражда своята учебна формула. Каква ще бъде ТЯ – печеливша или губеща, зависи и от начина, по който човек е възприемал себе си в детството. В търсене на своята формула на успех ние, учителите, генерираме и тяхната, учениковата... Истинското обучение се състои в разкриването и предоставянето на възможност за изява на способностите на всяко дете. Защото бъдещето не принадлежи на учениците, които завършват с най-висок успех в училище, а на тези, които са успели да се научат как да учат и как да боравят с информация.

Много често работата по проекта излиза от фиксираната времева рамка, не приключва и с финалните представителни дейности. Той остава отворен, динамичен, развиващ се във времето. Натрупването на информация провокира нови гледни точки, генерира нови идеи, които намират практическа реализация в нови дейности, прераства и преминава в нов проект. Това прави работата по проект уникална – няма граници на възможностите.

Образованието е път, по който се върви търпеливо – стъпка по стъпка. Как да бъдем добри и успешни? Има ли формула на успеха? Това не е риторичен въпрос, а добра мотивация за сериозна работа на всички, обвързани пряко или косвено в институцията училище. Когато не е самоцел, а осъзната необходимост и успешно решение, резултатът е

неизбежен. А дали ще се справим и докъде ще стигнем – зависи от нас. Една неизвестна, но с много възможности във формулата на успеха.

„...Нашето звездно пътешествие с „Машина на времето“ не е приключило. То ще продължи във времето и ще ни позволи да пътуваме в пространството. И през следващите години на обучение учениците ще гледат безкрайното синьо небе и ще преследват своята звезда SCHOOL NESHO BONCHEV, защото вече знаят, че „Чудеса има там, където вярват в тях. И колкото повече вярват, толкова по-често стават“. Дидро

ЛИТЕРАТУРА

Мирчева, К. (2012). *Нетрадиционни педагогически подходи*. Стара Загора.

PROJECT-BASED LEARNING – IN SEARCH OF THE FORMULA FOR SUCCESS

Abstract. The object of this article is project-based training - its nature and logic implementation. A shared experience with the project “Give me your hand.”

Penka Dulgyarova

✉ Secondary School „Nesho Bontchev“
7, Tzar Osvoboditel str.
Panagyurishte, Bulgaria
E-mail: stivad@abv.bg